

Mitä on huolestuttava seksuaalinen käytös lapsella?

SINI VEHKAJOJA

PSYKOLOGI, SEKSUAALITERAPEUTTI

HUS, LASTEN JA NUORTEN OIKEUSPSYKOLOGIAN YKSIKKÖ

THL, BARNAHUS-HANKE

Barnahus-hanke pyrkii tehostamaan lapsiin kohdistuvan väkivallan selvittelyä.
Malli on todettu toimivaksi esimerkiksi Ruotsissa.

Lapsen seksuaalissävyytteisestä käyttäytymisestä

- ▶ Sandnabba ym., 2003. Age and gender specific sexual behaviors in children;
  - ▶ Päiväkoti-ikäisillä lapsilla raportoitiin mm. kiinnostusta seksuaalisuuteen, keholliseen kontaktiin hakeutumista, itsetutkiskelua, omien sukuelinten koskettelua, lääkärileikkejä (esiintyvyys 44%) muiden lasten kanssa.
- ▶ Cacciatore ym. 2020. Verbal and Behavioral Expressions of Child Sexuality Among 1–6-Year-Olds as Observed by Daycare Professionals in Finland
  - ▶ Keho ja tunteet kiinnostavat, omien sukuelinten koskettelua havaitaan, läheisyyttä näytetään niille, joista lapsi välittää
  - ▶ Lasten seksuaalisuus monimuotoisesti näkyvissä varhaiskasvatuksen arkitilanteissa niin käytöksessä kuin puheissakin

Miksi on hyvä tietää, mikä on tavallista ja mikä harvinaisempaa käyttäytymistä?

- ▶ Lapsilla tänä päivänä enemmän tietoa kuin aiemmilla sukupolvilla
- ▶ Helpompi arvioida tilannetta yksittäisen lapsen kohdalla
- ▶ Helpompi olla neutraali, vrt. oma seksuaalikasvatus, arvot, asenteet
  - ▶ Lapsen seksuaalisuus ja seksuaalissävytteinen käyttäytyminen herättää monenlaisia tunteita

Mistä tietää, että kyse tavallisesta käytöksestä?

- ▶ Lasten väliset tutkimusleikit toteutuvat yleensä suurin piirtein saman ikäisten sekä samassa kehitysvaiheessa olevien lasten välillä.
  - ▶ Oleellista on leikkiin osallistumisen **vapaaehtoisuus**.
  - ▶ Käytös ei vie kohtuuttomasti aikaa lapsen arkipäivästä eikä kuluta voimavaroja
- Käyttäytyminen on iloista ja avointa, ei pakonomaista tai ilotonta.

Milloin käytös on oireilua, johon lapsi tarvitsee apua?

- ▶ Kun käytös on pakonomaista, ilotonta ja niin toistuvaa, että se vie paljon aikaa muulta toiminnalta.
- ▶ Käytös herättää selvästi huolta muissa lapsissa sekä aikuisissa.
- ▶ Käytös on muita häiritsevää, ehkä tunkeilevaa, jopa väkivaltaista.
- ▶ Käytös voi aiheuttaa lapsessa itsessäänkin ahdistusta, pelkoa tai vihaa.
- ▶ Käytös ohjauksesta tai rajaamisesta huolimatta jatkuu, eikä lapsi pysty tai osaa lopettaa sitä.

Milloin käytös on oireilua ja lapsi tarvitsee apua?

Toistuva seksuaalissävyytteinen käyttäytyminen, jossa esim.:

- ▶ Lapsi yrittää saada muita mukaan seksuaaliseen toimintaan, jopa pakottamalla tai painostamalla.
- ▶ Lapsi puhuu haluavansa seksuaalisia tekoja toisen lapsen kanssa, pyrkii riisumaan toisten vaatteita, yrittää antaa kielisuudelmia tms.
- ▶ Lapsi pyytää aikuista tekemään itselleen seksuaalisia tekoja tai pyrkii tekemään niitä aikuiselle.
- ▶ Lapsella on väkivaltaisia seksuaalisia sisältöjä puheissa, teoissa tai piirustuksissa.
- ▶ Käyttäytymiseen tai puheisiin sisältyy toistuvasti teemana jokin ikätasoon kuulumaton aikuisseksiin liittyvä asia, kuten suuseksi, anaaliseksi, porno jne.
- ▶ Lapsella on jatkuvaa ja pakonomaista itsetyydytystä. Lapsi satuttaa itseään sukupuolielimiin.
- ▶ Lapsi yrittää työntää esineitä omiin tai toisten sukupuolielimiin tai takapuoleen.
- ▶ Lapsi yrittää toistuvasti laittaa suutaan omiin tai toisten sukupuolielimiin.

Miten reagoida ammattilaisena lapsen käytökseen?

- ▶ Rauhallisuus on kaiken A ja O sekä tilanteen laajempi arviointi ja puheeksiotto
- ▶ Lasta voi rauhoitella, estää turvallisesti käytös ja selittää, miksi niin ei voi toimia, jos se esim. satuttaa tai häiritsee muita tai lasta itseään.
- ▶ Hae tukea ja arviointiapua työkavereilta, kysy toimintamalleja esimieheltä, ota asia puheeksi ja ohjaa lapsi tarvittaessa muun avun piiriin
  - ▶ Se takaa sinulle turvallisen työympäristön ja lapselle tarvittavan avun.
- ▶ Pohdi, tarvitaanko yhteistyöpalaveria, johon osallistuu lapsen tuntevia henkilöitä omalta työpaikalta ja yhteistyötahoilta?
  - ▶ Tarvitseeko lapsi ja perhe ohjausta esim. perheneuvolaan tai lastenpsykiatrialle?
  - ▶ Tarvitseeko perhe lastensuojelun tai perhesosiaalityön palveluita?

Mistä saa konsultaatioapua lapsen käytöksen arviointiin?

- ▶ Konsultoi matalalla kynnyksellä:
- ▶ Kasvatus-, lasten-, ja perheneuvolat
- ▶ Lasten ja nuorten oikeuspsykologian- tai psykiatrian yksikkö
- ▶ Perhesosiaalityö tai lastensuojelu
- ▶ Tarvittaessa poliisi
- ▶ HAKEKAA PUHELINNUMEROT JA YHTEYSTIEDOT VALMIIKSI TYÖPAIKALLE!

Uteliaana seksuaalisuudesta

BASED ON WHO'S
Standards for
Sexuality Education
in Europe

- Pienen lapsen seksuaalisuus, millaista se on?
- Kulttuuri jossa elämme
- Ikätasoinen seksuaalikasvatus eli kehotunnekasvatus
- On hyvä tietää mikä on tavallista ja harvinaista käyttäytymistä
- Mitä tiedetään lapsen seksuaalisuudesta
- Luonnollinen ja tavallinen käyttäytyminen
- Milloin kysyä neuvoa ja ohjata avun piiriin
- Käyttäytyminen joka viittaa oireiluun
- Miten reagoida ja toimia kun lapsen käyttäytyminen huolestuttaa
- Miten lapsen kautta voi selvittää tilannetta
- Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäily

